

- року./ Розпорядження КМУ № 1722-р від 27.08.10 року. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/8835.
2. Expectations of Excellence Curriculum Standards for Social Studies. Draft Revision, 2008. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.socialstudies.org/system/files/StandardsDraft10_08.pdf.
3. Expectations of Excellence Curriculum Standards for Social Studies. Draft Revision, 2008. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.socialstudies.org/system/files/StandardsDraft10_08.pdf.
4. ICT across the curriculum: A management guide [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://publications.teachernet.gov.uk/eOrderingDownload/DfES%200172%202004.pdf>.
5. ICT@Europe.edu: Information and Communication Technology in European Education Systems - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/info_comm_eu_sys-oth-enl-t05.pdf
6. Гендина Н.И., Колкова Н.И., Скипор И.Л. Информационная культура личности: диагностика, технология формирования: Учебно-методическое пособие. Ч.1. – Кемерово: КемГАКИ, 1999. – 146 с.

Кирильчук О.Б.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Аспект риторичної культури: особистість ритора в мовній свідомості І.Франка

У час гармонійного розвитку суспільства особливо широкої актуальності здобувають дослідження науковцями рівня мовної компетенції видатних людей. Саме такі дослідження мають велике пізнавальне та виховне значення, оскільки молоде покоління повинно вдосконалювати своє мовлення, вчитися на найкращих його зразках. Такою особистістю є Іван Франко, якого справедливо вважають феноменом української культури, взірцем культури риторичної.

Сьогодні молоде покоління немає належного вишколу повсякденної комунікативної діяльності, молодим людям, на жаль, бракує риторичної культури.

Багатогранність, енциклопедичність, талановитість, унікальність Івана Франка виявляється у специфіці його мовлення, його діяльності як оратора, промовця, адресата та адресанта в повсякденній комунікації, творця і слухача усного мовлення, що вмотивовано високим рівнем його культури.

Риторична культура в сучасному інтерпретуванні привертає особливу увагу вчених, проте однозначного концепту розуміння цього поняття сьогодні не існує. В першу чергу, більшість учених притримуються думки, що риторика – це теорія і практика майстерності мовлення, з урахуванням його впливової, переконувальної сили, його доцільності, ефективності в досягненні мети спілкування. Саме так вважав І. Франко, про що переконливо писала Т. Панько: "... прилюдні виступи вимагають знання психології сприйняття, розуміння

того, що знання стає переконанням, органічною складовою частиною світогляду слухача тільки тоді, коли він сам бере активну участь у засвоєнні й переробці цих знань. Змусити працювати думку слухача, зацікавити матеріалом і подати його як певне відкриття і для себе, і для того, хто тебе слухає, – це та майстерність, яка вимагає підбору “ключика” підходу до слухачів і продумування методики співпраці з ними” [2, 180]. У праці І. Франка “Вишукане красномовство” [3, Т.37] відображено такий же погляд.

Риторика вивчає не тільки специфіку оформлення мовлення з огляду на його виразні засоби, а й вибір актуальної теми ораторського виступу, логіку побудови мовлення, ступінь доказовості основних тверджень, поведінку оратора під час виступу, його моральність, етику. На думку Т. Панько, “... мовлення не тільки створює передумови духовного життя, а й проявляє всі пороки, біди людства. Вислухати один одного, проїнятися думками співбесідника, вдуматися в мовлення й водночас поділитися думками, і зробити все це так, щоб задовільнити слухача, домогтися певної синхронності сприймання, – це ті елементарні передумови, які гарантують нормальне людське співжиття” [2, 179]. Завдання риторики І. Франко розумів як: подавати матеріал вибірково, продумано; говорити живою мовою; формулювати думки так, щоб люди хотіли слухати. “Грунтуються вони на методологічному кредо ораторської майстерності: від форми – до змісту, від зацікавленості – до осмисленості” [2, 179]. Письменник знав, що цікавить людей, завжди зважав на репліки слухачів, їхні питання, “фіксував увагу на роздумах слухачів, на тому “як то цікаво випитуються наші люди”, коли оповідач розбудив інтерес” [1, 145].

Риторика сьогодні має яскраво виражений атропоцентричний характер. У центрі її уваги – особистість промовця, зокрема, не лише мовленнєва чи комунікативна, а і її зовнішній вигляд, уміння користуватися паралінгвістичними засобами. Сучасну неориторику вчені розглядають як мистецтво керування, як один із засобів завоювання влади, як інтеграційну методологічну дисципліну про мовлення та спілкування взагалі. Сьогодні ми є свідками піар-технологій, де риторика – перша помічниця. Особистість має знати основні комунікативні закони, володіти словесними технологіями, саме про це і писав І. Франко.

Об’єкт риторики – конкретні тексти в конкретних ситуаціях спілкування. Аналіз цих текстів здійснюється у прагматичному аспекті, зокрема, з огляду на їх: переконувальну силу; впливовість; результативність (ефективність) [1, 145].

Предмет риторики широкий – мовлення в цілому, його стилістика і мовленнєве спілкування, поведінка, які разом із невербальними засобами скеровані на оптимізацію спілкування, відмічає Т. Космеда [1,146].

Одним із важливих питань риторики є питання про особистість ратора, його індивідуально-психологічні якості, які забезпечують йому успішність у мовленні. Як зазначає І. Франко, оратор, як і письменник, повинен бути “дзеркалом свого часу”, “його сурмачем і літописцем”, він повинен бути носієм і “рефлектором” суспільних відносин [3, Т. 37].

Актуальність риторичної культури ми вбачаємо й сьогодні в поглядах Івана Франка, який наголошував, що оратор має володіти такими якостями, як розвинені відчуття і сприйняття, емоційність, жива фантазія, уміння спостерігати, аналізувати, синтезувати, швидко реагувати на реакцію слухачів, володіти високими моральними якостями, широким світоглядом, глибокими знаннями в різних сферах. Справжній ритор, за концепцією І. Франка, повинен бути оптимістом, добре розуміти психологію людей, мати гуманне серце, певний “ясний погляд на світ і на людей”, повинен бути в міру об’єктивним і суб’єктивним, тактовним, висловлювати думки якнайясніше, якнайпростіше, якнайкоротше, добре володіти технікою мовлення.

За концепцією І. Франка, справжній оратор повинен багато працювати над собою, адже його успіх – це здобуток інтенсивної “духовної” або інтелектуальної праці “над власною освітою, над опануванням мови ... техніки” [3, Т.31, 261].

У мовленні людини, на думку І. Франка, відображаються її індивідуально-психічні властивості, її “духовне обличчя”. Що більше окремих індивідуально-відмінних прикмет особистості, “чим вони характерніші та гармонічніші, тим багатша, сильніша і симпатичніша індивідуальність людини” [3, Т.33, 244]. Письменник розмірковує про таке важливе поняття, що характеризує ритора, як “склад душі”, яке охоплює не лише розум, інтелектуальну працьовитість, а, звичайно, й мову, що тісно пов’язана з мисленням. Він наголошує, що в кожного мовця є своє особливе, характерне мовлення, свої типові вислови, звороти, своя будова фраз, свої улюблені слова [3, Т.33]. На думку І. Франка, мовлення має дуже великий спектр відтінків, воно може бути: “штучним”, “силуваним”, “академічно неповертливим”, “мелодійним”, “музикальним”, “ритмічним”, “нешаблонним”, “абстрактним”, “сміливим”, таким, що “містить натяки”, “тактовним”, “помірним художньо”, “без ніяких риторичних штучок”, таким, що в ньому немає “ані тіні пересади”, переладовання, бомбасту і неприродності” [3, Т. 41].

За концепцією І.Франка, справжній промовець повинен володіти “комбінаціями творчих та рефлексійних здібностей”. У цьому аспекті І. Франко, як і в застосуванні паралінгвістичних засобів, теж є зразком, оскільки справжній оратор повинен володіти “мовою рухів”. Неприпустимою є абсолютна нерухомість, оціпеніння під час виступу, Але непотрібною є й зайва жестикуляція, що не була властива письменнику. Поза, жести, вираз обличчя, погляд оратора мають посилювати емоційність та експресивність його мовлення, набуваючи запрограмованого оратором смислу. Це І. Франко враховував також у своїх виступах.

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що концепція І. Франка у визначенні особистості ритора знаходить свою актуальність і в наш час, враховуючи та зреалізовуючи важливі постулати риторичної культури.

Література

1. Космеда Т. Комунікативна компетенція Івана Франка: міжкультурні, інтерперсональні, риторичні виміри / Т. Космеда. – Львів: Видавництво “ПАІС”, 2006. – 328 с.
2. Панько Т. Мова і нація в естетичній концепції Івана Франка / Т.Панько. – Львів, 1992. – С. 179–180.
3. Франко І. Зібрання творів: У 50 т. / І. Франко. – К., 1976–1986. – Т. 31–37.

Колос Ю.З.

Полтавський інститут економіки і права ВМУРоЛ “Україна”

Використання асоціативних карт свідомості при вивченні іноземної мови професійного спрямування

Вивчення іноземної мови професійного спрямування передбачає опанування усним та письмовим мовленням у сфері ділових стосунків, а також засвоєння великої кількості як загальнонаукових, так і вузькоспеціальних термінів із галузі спеціалізації студента. Окрім цього, майбутні фахівці повинні володіти навичками діалогічного мовлення, уміти наводити обґрунтовані аргументи в дискусії, логічно та грамотно висловлювати власні думки. Використання так званих інтелект-карт дає можливість візуалізації граматичної інформації, структурування майбутньої розповіді, опанування новою лексикою у її взаємозв'язках, формування цілісної картини явища, що вивчається.

Карти свідомості (також карти пам'яті, інтелект-карти, від англ. *mind map*) можна використовувати для безлічі цілей. Зокрема, використанню карт пам'яті при вивченні фізики присвячено роботи Рибалко Н. В. Зазначається, що майнд-меппінг – нетрадиційний, але дуже природний спосіб організації творчого мислення, що має декілька незаперечних переваг над звичайними способами формування компетенцій. Американський психолог Дж. Гілфорд у структурі творчого мислення виділив два компоненти: конвергентне продуктивне мислення і дивергентне продуктивне мислення. Конвергентне мислення – чисто логічне, послідовне, аналітичне. Воно спрямоване на пошук єдино правильної відповіді на поставлене питання. Завдання для його розвитку – це завдання, які мають єдиний правильний розв'язок; це розв'язання проблемних ситуацій (суперечностей). Необхідність розвитку цього виду мислення очевидна. Саме на цьому виді мислення акцентується увага викладачів, бо воно дає змогу виявити причинно-наслідкові зв'язки, глибоко проникнути в сутність явищ, зробити важливі логічні висновки. Але це лише один бік творчих здібностей людини. Розвитку ж іншого, не менш важливого компонента – дивергентного мислення – не приділяється належної уваги. За визначенням психологів, дивергентність – це здатність мислити в різних напрямках, “ушир”. Дивергентне (латеральне, “бокове”) мислення передбачає, що на поставлене питання може існувати кілька або навіть множина правильних відповідей. Показниками дивергентного мислення вважають гнучкість, точність, оригінальність та швидкість мислення [2, с. 93].